

عائلة وجميعة BA Билла Арслоният

1992 й. май

20

сон

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИКАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 2 СЎМ

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

Шоир
Муҳаммад СОЛИҲнинг
аёли Светлана
ВАСИЛИЙ
қизи билан суҳбат.

Раққоса Шаҳноза ФО-
ЗИЛЖОНОВА Амриқо-
га, ШЕРМАТ қўрбоши-
нинг неварасига тур-
мушга чиқмоқчи.

БОКС БУЙИЧА ЖАҲОН ЧЕМПИОНИ РУФАТ РИСҚИЕВ ОИЛАСИ ВА ДУСТЛАРИ
ДАВРАСИДА

УШБУ СОНДА:

«САНЪАТ БАЙРАМИ»

Бухоро, вилоят халқ таълими бошқармаси Болалар жамғармаси бўлими билан ҳамкорликда яқинда вилоят болаларининг «Санъат байрами»ни ўтказди. Байрамда кўплаб кўрик-танловларда қат-

нашган ва ғолиб бўлган 600 дан ортиқ ашулачи, раққоса, мусиқа-чи, амалий санъат ижодкорлари иштирок этди.

«Санъат байрами» ғолибларига эсдалик совғалари топширилди.

Ёзувчи Эркин АЪЗАМ — ахборот қироллигида

Нормурод МУСОМОВ:
«Бу уйда жаҳон чемпиони яшайди»

Тожиддин РАЗЗОҚ:
«Қора атиргул»

20(38) «Оила ва жамият»

ЭРКИН АЪЗАМ —

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг Қарорига биноан таниқли ёзувчи Эркин Аъзам мамлакатимиз Миллий ахборот агентлиги (УзА) бош директорининг биринчи ўринбосари этиб тайинланди. УзА (илгариги Ўз ТАГ) тарихида бу лавозим биринчи бор маҳаллий фуқарога лозим кўрилди. Муассаса гарчи расман агентлик деб аталса-да, аслан жумҳуриятимиздаги энг масъул ва обрўли вазирликлардан бири ҳисобланади. Буни юқорида зикр этилган қарорга И. А. Каримов имзо чекканлигидан ҳам билса бўлади. Эслатиб ўтамиз: бир неча ой бурун агентликка бошқа бир йирик ёзувчимиз Мурод Мухаммад Дўст бош директор этиб тайинланган эди.

Мухбиримиз бош директорининг биринчи ўринбосари билан суҳбатлашди.

— Эркин ака, Сиз — бир четда жимгина ижод қилиб юрган ёзувчи, ахборот қироллигига қандай келиб қолдингиз?

— Бу Ватан озод, мустақил бўлмаганида, бошқарув бобидаги расмийликлар анча-мунча барҳам топмаганида, «бир четда жимгина юрган» Сизу биздек фақирларни биров сўратмас эди, албатта. Бугун энди сўрабидими, бунинг ҳеч қандай тасодифи ёки ажабланарли жойи йўқдир. Ахир, мен кўйгирчоқсозлик фабрикасига ёки ГУМу ЦУМга директор этиб тайинланмадим-ку! Биласиз, касбим асли журналистлик, муҳаррирлик. Йигирма йилдан бери шу соҳанинг ноини еб келаман. Қолаверса, бу лавозимни Сиз маҳобат қилганчалик савлат тўкиб юрадиган мансаб, деб ҳам билмайман. Ниҳоят масъулроқ бир вазифа, у ёғини сўрасангиз — оғир қора меҳнат, холос.

Менимча, ёзувчиликни орзу қилган одам дастлаб иш фаолиятини ахборот жабҳасидан, илоҳи бўлса, «Тошкент окшомиди»нинг ахборот бўлимидан, яна ҳам илоҳи бўлса, «ахборот қироли» деб ном чиқарган журналист акамиз Абдулла Пулатовнинг паноҳида бошлагани маъқул. Чинакам ҳаёт мактаби бу. Лекин — бир-икки йилдан ортиги ортик. Шу жиҳатдан машҳур шоир дўстларим Мухаммад Юсуф билан Сирожиддин Саййидга ҳавасим келади. Биз бўлсак нима қилдик, — дорилфунунни битириб қобилият билан ўзимизни адабиёт тахририятларига урдик. Оқибати мана — ҳали-ҳамон дунёнинг борди-келдисини тузукроқ қарайлай олмайдимиз. Хуллас, ақл кеч кирди, ана ўша босқичга энди қадам қўйдик. Йигирма йилдан кейин. Эсингиздасиз, Асқар аканинг армонли бир сатрлари бор: «Ҳаммасига секин эришди мен...» Начора, насиб этганида.

Тўғриси айтсам, бундай лавозим ҳаёлимга ҳам келмаган, ҳеч қачон интилмаганман ҳам. Аммо ҳаёт тарзимни ўзгартиришга бир эҳтиёж сезардим.

— Айрим ижодкор дўстларингиз: «Эркин ҳам...» дейишларидан чўчимасизми? Қолаверса, энди ижодингизнинг тақдирини не кечади?

АХБОРОТ ҚИРОЛЛИГИДА

— Ким нима деса деяверсин. Илгарилари эди — салгина гапга эзилиб, касал бўлиб юрардим. Ўзимизни камтарона четга олиб ҳам кўрдик, ҳеч нарсасига аралашмай ҳам кўрдик. Бизга бу амални ўргатганларнинг ўзи-и!.. Қолаверса, мен эртага бундай қилман ё қилмайман деб бировга тилхат берган жойим йўқ. Оғизга сиқанча гапирсин. Элнинг оғзига... Элак ҳозир бозорда эллик сўмга чиққанмиш!

Фаҳиммча, адабиётга хиёнат дегани — кам ёзиш эмас, бўлар-бўлмас нарсани ёзиш, ёмон ёзиш, дегани. Мен, биларсиз, асли каммаҳсулроқман, калламга келган гапни ёзиб чиқаравермайман (балки даңгасалик баҳонасидир бу). Аммо кўнглимда муттасил бир оғрик, безовталиқ бор. Яна ўшанинг оҳангини топдимми, армон йўқ, кейин мени ҳеч нарсаси тўтатолмайди — на мансаби, на бошқаси. Энди, доимий жонсарақлик шароитида ёзиш, айниқса, каттароқ нарсаси ёзиш қийин бўлади, албатта. Лекин, «адабиётга хиёнат қилмаслик»ка тантанали ваъда бераман.

— Унутиб юборган баъзи «ошналарингиз ҳам Сизни яна топиб олишга ётгандир!»

— Унақа ошнам йўқ.
— Ишхонага илгаригидек автобус метрода эмас, хизмат машинасида қатнаётган бўлсангиз керак!

— Ҳозир кимлар минмапяти машинани, укам! Бирортасининг бошида шох кўрганми йўқ. Шуям мартаба бўлдию! Эртага бир кун «урилиб кетсам»ми, индамай яна ўша қадрдон трамвайимга чиқавераман. 42 йил пиеда юрганда кўтарган икки оёқ у ёғига ҳам кўтарса керак, шугинадан қўймайсин дег.

— Қайси хорижий мамлакатларда бўлгансиз?

— Россия, Украина, Беларусь (Беларусиялик даврида), Латвия, Гуржистон (тинч замонларда) ва шунингдек, 1987 йили Венгрияда бўлганман. Бултур Хитойга отланган эдим. Ижодий

сафарга. Барча ҳужжатлар тайёр эди. СССР барбод бўлдию... Ачинмайман. Бош омон бўлсин.

— Сиз раҳбарларидан бири бўлган бу қироллик, назаримда, фуқаросиз салтанатга ўхшайди. Йўқса, нега ён кўшнимиз — Тожикистонда бўлаётган воқеаларни ҳам Москванинг ИТАР — ТАССи орқали билишимиз!.. Қиролларнинг бу борадаги режаси қандай?

— Хабарингиз бор, энди бу ташкилот кечаги ЎзТАГ, таржима ТАГ эмас — МИЛЛИЙ ахборот маркази сифатида қайтадан тузилмоғи даркор. Шу жараёнда хийлагина ўзгаришлар, қисқаришлар бўлиши тайин...

Кўриб турибсиз, янги дунёни ахборот эгаллаётир. Бинобарин, Халқаро ахборот бош тахририяти, янгича асосдаги Таржима бош тахририятини тузиш, аста-секин эса жаҳоннинг узок-яқин мамлакатлари билан ўзаро ахборот алоқалари боғлаш, у ерларда мухбирлик манзилларини барпо этиш тадбирлари кўзда тутилган. Бу ишларга тил билгич, кўзи очик, фикри очик камарбаста ёшларни кўпроқ жалб этмоқчимиз. «Оила ва жамият» рўномаси менга кўп маъқул, унда хизмат қилаётган серғайрат, изланувчан йигитлар ҳам. Ўзларидан бир-икки нафарини сафарбарликка чорласак-чи, нима дейсиз?

— Буни энди ўйлаб кўриш керак... Эркин ака, «Миллий ахборот агентлиги» деган бирикма ташкилотингизнинг моҳияти, вазифасини ифодалайди. Ўзига хос номи ҳам бўлиши керак-ку: «Ассоциэйтед Пресс», «Бахтар», «Интерфакс», «Рейтер», «Хабар-сервис», «Осиё-пресс» деганларидек!..

— Кўнгилдаги гапни кўзгадингиз. Биз ҳам Мурод Мухаммад Дўст билан ана шу хусусида фикрлашиб юрибмиз. «Ватан», «Дунё», «Замон», «Давр» сингари лўнда, улуғвор, жарангдор номлар жуда ярашарди-да.

«Турон», «Туркистон» деган муносиб номлар эса эгаллаб бўлинган, эсизгина.

— «Оила ва жамият» мухбирларининг аъъанавий саволи: оилангиз ҳақида нима дея olasiz?

— Оилам... Уч фарзандимиз бор: Сурайё, Сиёвуш, Сардор — учта «си», «р»си йўқ лекин.

Қизимиз безакчи расом — дизайнер бўлмоқчи. Техник дорилфунунда ўқийди. Ўғиллардан каттаси бир кун намозхон, бир кун каратэчи. Кичкиниси балконда жўжа боқади, ҳар куни «матем»дан «беш» олиб келади. Улмасин иш қилиб.

Шуларни туғиб катта қилган бир аёл ҳам юради уйда. Касби — меъмор. Жонига тўзим берсин, йигирма йилдан бери менинг инжиқликларимга чидаб келади. Иншооллох, бундан бу ёғида ҳам чидагай.

Чорак аср мобайнида Тошкентда юриб ортирган дунёо давлатим мана шулар. Ҳа, дарвоқе, шаҳарнинг бир чеккасида уч хонали бетон қафасим ҳам бор...

— Ишингиз ва ижодингизга ривож тилаймиз.

— Қуллук.

Икки забардаст ёзувчимизнинг оғир жабҳага раҳбар этиб тайинланиши — муҳим воқеа. Президентимизнинг кадрлар сиёсати борасидаги бу ўзига хос «юришти»дан адибларимиз қанчалик ютади — айтиш қийин. Аммо мустақилликка эришган Ватанимиз, ҳаққоний ахборотга ташна халқимиз, асосатда қолган сиёсий публицистикамиз ҳамда кўчинчи она тилимизга айланмаган жафокаш ўзбек тили катта фойда кўришдан умидвормиз.

Суҳбатдош: Ж. ЖУМАЕВ

ЕТТИ КУН

ЎЗ ЖОНИГА ҚАСД ҚИЛДИ

Сирғали туманида 18 ёшли Ольга исмли қарис қиз 100 дона «но-шпа» дорини ичиб, заҳарланиб ўлди. Айтишларича, қизнинг «сирли гуруҳлар» билан алоқаси бўлган.

ЖАМҒАРМА РАИСИ

Ўзбекистон Республикаси «Наврўз» хайрия жамғармаси таъсис этилди. Журналист Дадаҳон Ёқубов жамғарма раиси этиб сайланди. Жамғарманинг «Наврўз—92» якунловчи кечасида Навоий вилояти. Қонимех туманида яшовчи 17 фарзанднинг онаси Мунаввара опа Пардаева 10 минг сўмлик мукофот билан тақдирланди.

ИККИ ЕШЛИ ҚОРИ

Тошкентнинг Юнусобод туманидаги Мирзо Юсуф жоме масжидида Муваруннаҳр мусулмонлари диний идораси ташаббуси билан минтақада яшовчи қориларнинг Қуръон тиловати мусобақаси бўлиб ўтди. Мусобақани қашқадарёлик 2 ёшу уч ойлик бола Қуръон тиловати билан очиб берди. Йиғилганларни ҳайратга солган яна бир нарсаси шу бўлдики, ёш қорининг онаси ўрис экан.

ПАРИЖДА САҚЛАНАЁТГАН ХАЗИНА

Париж банкларининг бирда Бухоро амирлигининг 180 миллион олтин франк ҳажмидаги хазинаси сақланмоқда. Афғонистонда муҳожирликда яшаган амир Санд Олимхон 1928 йил ана шу бойлиқни қайтариб олиш учун мурожаат этганда, Париж ҳукумати: «Пуллар Бухоро халқи талаб қилсагина қайтарилиши мумкин» — дея жавоб берган.

БОЛАЛАР ДУНЕСИ

ОЛТИН ОЛМА

Ўтган замонда икки қўшни яшаган экан. Бири, бой-у лекин бефарзанд, иккинчиси эса бола-чақаси кўп, бироқ ниҳоятда камбағал экан.

Бола-чақаси кўп қўшнинг уйи кечаю кундуз шовқин-сурон, тўполон, багир-бугур бўлиб, бой қўшнисиникига ҳеч тинчлик бермас экан.

Бир куни бой қўшни камбағалиниги чиқиб: — Тинчлик берасизларми, йўқми, ейишга овқатларинг йўқ, ҳамма ёқдан қара бўлиб ётибсанлар-ку, кечаси-ю кундузи уйларингда қулги, шовқин-сурон, бу нима деган гап! — деб дўк урибди. Шунда камбағал жавоб қайтарибди:

— Эй қўшни, бизнинг олтин олмаларимиз бор. Шуларни думалатиб ўйнаб, димогимизни чоғ қиламиз. Шунинг учун бизнинг уйимиздан қулгу аримайди, — дебди.

Бу сўзни эшитган бой қўшни чидамай ўз уйига кириб, хотинига:

— Хотин, сандикни оч, олтинларни ол, мен уларни заргарга олиб бориб иккита олтин олма ясашиб келай, сўнгра биз ҳам шод-хуррам бўлиб яшаймиз, — дебди.

Хотин сандикдан олтинларни олиб, эрига берибди. Бой уларни заргарга олиб бориб, иккита олтин олма ясашибди. Олмаларни олиб келиб, уйда эр-хотин тоза думалатишибди. Бироқ иккисиди ҳам ҳеч қандай қулги пайдо бўлмабди. Улар олтин олмани думалата-думалата чарчаб, энди қандай қилсак биз ҳам қулиб, хурсанд бўлиб яшаймиз, деб ўйлашибди. Ниҳоят, бой яна қўшнисиникига чиқиб сўрабди:

— Қўшни, биз ҳам олтин олмани эр-хотини жуда кўп думалатиб-думалатиб ҳеч қандай хурсандчиликка эга бўлдолмадик. Бунинг сири нимада, айтиб берингиз-чи? — дебди. Қўшниси:

— Эй бой бобо, бизнинг олтин олмаларимиз, қулгимиз, бахтимиз мана шу болаларимиз. Биз ҳар куни шулар билан қувонамиз, қуламиз, яйраймиз. Натижада қийинчиликларимиз ҳам, қараларимиз ҳам унутилиб кетади. Булар бизнинг бозоримиз, — дебди. Бой ўзининг бефарзандидан афсусланиб, пешонасига бир уриб, уйига кириб кетган экан.

ҚУЁШ ВА ОЙ

Қадим замонларда Қуёш билан Ой қалин дўст экан. Уларнинг уйлари бир-бирларига жуда яқин бўлиб, ҳар куни эрталаб бирга сайрга чиқишар, кўм-кўк осмонда, булутлар орасида шод-хуррам ўйнаб юришар экан.

Бир куни улар катта дарёнинг устида ўйнаб юришганда сувда ўзларининг аксини кўриб қолишибди. Шунда Ой: «Эй Қуёш, қара, мен қандай чиройлиман-а», — дебди. Сувда ўзининг сувератини кўрган Қуёш ҳам бўш келмабди: «Қара-я, наҳотки бу мен! Бунчалар ёрқин бўлмасам, ахир мендан нур таралаяпти-я».

Мен чиройли, йўқ, мен чиройли, деб улар узоқ тортишибди. Охири жанжал чиқибди ва энди бирга сайр қилмасликка қарор қилишибди. «Энди мен фақат кундуз кунлари айланаман», — дебди Қуёш. «Мен эса тунда сайр қиламан», — дебди Ой ҳам жаҳли чиқиб. Шу кундан бошлаб улар ажралишибди. Тун кирибди. Ой ташқарига чиқса, жуда қоронғу, совуқ эмиш. Ёнида иссиқ ва ёруғ Қуёшнинг йўқлигидан афсусланиб, йиғлай бошлабди. Ойнинг йиғисини эшитиб, Қуёш ҳам ўз қилимишдан афсусланибди. Сўнгра ўзининг нуридан бир парчани Ойга ҳада қилмоқчи бўлибди. Қоронғуликни кўрмаган нур парча-парча бўлиб, юлдузларга айланиб қолибди. «Жудаям чиройли экансизлар, келинлар, дўст бўлайлик», — дебди Ой. Юлдузлар ҳам рози бўлибди.

Шу-шу Ой билан Юлдузлар бирга сайр қиладиган бўлишибди. Ой ўзига миллионлаб дўст топиб берганлиги учун Қуёшдан ҳам хафа бўлмайдиган бўлибди.

КАЛАМУШНИНГ ЮПАНЧИ

«Инсофлиман»,
Демайман.
Лекин дўстин
Емайман.

АРИНИНГ ҚУВОНЧИ

Каклик тутдик
Жа семиз,
Едик...
Бургут иккимиз.

БҲРИНИНГ ШИКОЯТИ

Тергаш керак
Бугуноқ, —
Қуён

Нега югуроқ!!

МУШУКНИНГ ОРЗУСИ

Кошки гўштни
Урашмаса,
Сўнг «қани», деб
Сўрашмаса.

ҲАККАНИНГ ВАЪДАСИ

Текин беринг,
Кавшайман —
Уғрилики
Ташлайман.

ИТНИНГ ТАКЛИФИ

Юринг, богда —
Салқинлаймиз.

Биргалашиб
Акиллаймиз.
ЭЧКИНИНГ ЭЪЛОНИ
Мен шўрликка
Ёрдам керак:
Очман, битта —
Карам керак.

Анвар ОБИДЖОН

Тўғридаги тўғридаги
тўғридаги

Боланинг тили ширин

ДУМ

Беш-олти нафар бола ўтлоқда мол боқиб юришарди.

— Мол билан отнинг думи бор, нега қўйники йўқ-а? — дея ажабланиб сўради беш яшар Ихтиёр.

— Ахир, қўйнинг бўйи мол билан отникидан паст-да, — деди Жасурбек. — Думи бўлганда, овғи билан босиб олавериб, юришга қийналарди.

АЯШ

— Уелим, нега мен берган ёнғоқларнинг ярмини уканган бермай, ҳаммасини ўзинг единг?

— Ёнғоқ чақмоқчи бўлиб, қўлини тошга уриб олмасин, деб аядим-да, ойи.

ПАЛЬТО

Қўғирчоқ ўйнаб ўтирган Дилрабо дада-сига деди:

— Дадажон, қўғирчоғимга пальто олиб беринг, ҳовлига олиб чиқиб, қорни кўрсатмоқчи эдим.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ

БИЛАҒОНЛИК

Ўқитувчи: — Қани болалар, айтинлар-чи, нега аввал чақмоқ чаққанини кўрамиз-у, кейин момоқалдиқнинг гумбурлаган товушини эшитамиз?

Ўқувчи: — Чунки кўзимиз қулогимиздан олдинда жойлашган-да!

Кичкина Алишер уч дона конфет олиб келиб, бир донасини ойисига берди:

— Нега ўзингга иккита олиб, менга битта бердинг, — сўради ойиси.

— Бўлиб беришга кучим етмади, ўзингиз бўлиб олсангиз, сизники ҳам иккита бўлади-да, — деди Алишер.

Совуқдан лаби ёрилиб қолган Дилмурод ойисига келиб деди:

— Ойижон, лабимга ёғ суржаб қўйинг, йўқса занглаб қоляпти.

тўпповчи У. РАВШАН

УЙЛА, ИЗЛА, ТОП!

НЕЧТА ТУРНА УЧМОҚДА!

Осмонда бир тўда турна учиб ўтмоқда экан. Уларга кўзи тушган Шўхратжон: — Ҳой, юз турна, қаёққа учиб кетаяписизлар? — деб сўрабди.

Унинг товушини эшитган турналарнинг бошлиғи ҳам тилга кирибди.

— Ҳой, болакай, биз юзта эмасмиз.

— Нечтасизлар?

— Юзта бўлишимиз учун

ўзимиз нечта бўлсак яна шунча, ўзимизнинг ярмимизча, ярмимизнинг ҳам ярмича турна қўшилиб, кейин сени ҳам қўшиб олсак, юзта бўламиз.

— Хўш, бизлар нечта эканлигимизни энди ўзинг топчи? — дебди турналарнинг сардори.

Шўхратжон ўйлаб-ўйлаб, охири газетага ёзишга қарор қилибди.

Азиз болалар, агар турналарнинг сонини аниқ ёзиб юборсангиз, ўртоғингизга катта ёрдамнингиз теккан бўларди.

Айтгандай, Сиз ҳам Шўхратжонга қизиқ-қизиқ топишмоқ, бошқотирма ва саволлар ёзиб юборишни асло унутиб қўйманг.

АМАКИМ

У эллик тўртга кирди. Шундан қирқ йилини пахта даласига «баҳида» этди, десам ишонинг. Балки, кўпроқдир. Ўзбекнинг далада юмалаб, кесак еб катта бўлмаган боласи борми?

Аваллари умум ишда йил — ўн икки ой тиним билмасди. Кишининг қировида шўр юварди, баҳор бошлалиши билан то даладаги сўнгги чаноқ териб олиниб, «Ватан омбори»га топширилмагунча, қушда тиним бўларди, унда тиним бўлмасди. Чойи ҳам далада, овқати ҳам.

Кейин оила пудрати деган даҳмаза чиқди. Хўжаликларга ер тақсимлаб берилди. Амаким қувонди. Ернинг эгаси — ўзи. Қани бирортаси ақл ўргатиб кўрсин!.. Аммо, не тонг, оила пудрати — аслида деҳқонни икки ҳисса ишлатиб, ҳақини туя қилишнинг замонавий усули экан...

Бир этак боласи бор. Каттаси мактабни тугатди. Эрта-индин уни уйлантириш, ҳовли-жойли қилиш ташвиши. Ҳали отасидан қолган иморатни тўла бутлай олмади. Шифер қайда — икки-уч йилда ҳашар билан томсвоқ қилдиради. Енгил машинаси йўқ — тўғри, узоғи йили пахта режасини ошириб адо этганида кажавали мотоцикл беришган. Ўзи ҳайдамайди, иниларидан илтимос қилиб, узоқроқдаги юмушга бориб келади. Эшигида гинжинглаб турган оти йўқ, сигир-бузоғи бор. Хайрият, шу жониворнинг сутқатиғи кунига яраб турибди. Болаларининг ризқи-насибаси.

Утган йили уч гектар ерга чигит экди. Дала шундоқ ҳовлига туташ. Эрта-кеч, сахар-хуфтон пахтазорда. Шўр ювди. Баҳорда ер текислаб, чигит экди, ягона-ўтоқ қилди. Езда бир қарич гўза ниҳолни бўй тортирмаман, ўт-ўланга олдирмайман, ҳашорат боситирмайман, деб отизда тунади.

Тўй-томошага бормади, бозор-ўчардан бери турди. Куз келиши билан кунни тугди. Бола-чақа билан пахтазорга ёпирилди. Ҳар кило пахтага аввал бошда йигирма беш тийиндан (Президент фармонлари бу ерларда кеч қулжа қиради), сўнг қирқ тийиндан нақд пул бериб турган, мактабда балло борми? Қимматчилик, қаҳатчилик замонида олдин қорин қайғуси, кейин — кишим. Ўқиш дегани учинчи даражали нарсаси.

Амаким ноябрнинг охирларида даладан қайтди. Баҳорги ёгингарчиликлар ҳосилнинг «белига тепган» экан. Режа учма-уч келди. Бутун оила — ўн жон уч ой қимирлаб тўрт минг сўмча пул ишлайди. Олдинги йилларга қибласак — катта пул. Лекин, бозор-дўконга солиштирсак, ўша пайтдаги пул — олтин экан. Тўрт мингга ўласи бузоқ ҳам бормайди. Икки йил мукаддам бу пулга бешта буқа олиш мумкин эди. Пулнинг қадри кетди, қут-барақаси ҳам. Энди ўйлаб қараса, ўша пайлар «коммунизм» экан. Ис-

талган нарсани дўкондан топардинг, ун арзон эди, қанд-қурсинг яхшисини, юмшоғини танлардинг... Энди ҳудо асрасин, ўликка кафан топиш қийин бўлиб қолди...

Қиш бошланиб, отиздаги гўзапояни йиғиштириб олгач, тиним топди, югур-югурлар охирлади. Деҳқоннинг бекор фасли — қишда қишлоқда тўй-томошалар кўпаяди. Келин туширадилар, ўғилларининг қўлини ҳаллоллашади, «пайғамбар оши» берадилар. Гарчи қишлоғимизда қирқтача хонадон бўлса-да, бу фаслда тўй-томоша кўп бўлади. Амаким — Месит (қадим қабилла номланиши) қишлоғининг маҳаллақўми. Тўйнинг ташвиши, қозон-ўчоғи, узун-калтаси елкасида. Айталик, келин тушадиган хонадон эгаси уни арафада уйига чорлаб, маслаҳат солади. Тўйнинг кам-кўстини келишадилар. Эртасига амаким уч-тўрт нафар ёш-яланга бош бўлиб, қозон-ўчоқ топиб келтиради, ошга сабзи-пиёз тўғратади. Эртаси тонгдан ошпазу хизматчи йигитлар билан ош дамлашга киришади. Бу орада оёғи енгил, гапга «чевар» икки-уч нафар йигит қўшни қишлоқларга тўйга айтиш учун юборилади. Мулла-эшонга мошин кетади. Кейин тушда келин тушади. Ёшлар «комсомолча» тўй қилишади. Ҳар бир меҳмонни кутиб олиш, даврага ўтқизиш, овқату чой бериш, хўрматини ўрнига қўйиш, кузатиш... Тўй тарқаб, ҳамма кетгач, амаким очиқ-қанини сезади. Кун билан елиб-югурди, бир дақиқа бемалол ўтириб, овқатланишга вақт тополмади. Қозон эса тап-тақир... У қозон-ўчоққа ит-қуш тегмасин деб яхшилаб бекитади, ўт чиқмасин деб олов тағида қолган лаҳча чўғларни кўмдиради, идиш-товоқларни йиғдириб, қоқ ярим тунда уйга қайтади...

Месит қишлоғида тўрт уруғ истиқомат қилади. Ҳаволлар, бийлар, шоғоллар ва оққошлар. Амаким учун, гарчи у бийлардан бўлса-да, ҳаммаси бир — яқини, қўшниси, иниси. Қариндош — этни ажратиб ўтирмайди. Ҳаммасига бир хил хизмат қилгиси келади. Беминнат хизматига тўхмат эшитган пайтлари ҳам бўлган...

Шунда ҳам кўнгли тоғ. Вақт топиб, даврага кирса, сиебатдан гапирмайди, раҳбарларни сўймайди, дўкондорларни қарғамайди. Пахтақисдан, даласидан гапирди. Бир оз мақтаншини ёқтиради. «Ўтган йили баҳор панд берди, бу йил ҳудо хоҳласа, пахта етиштиришни кўрсатиб қўяман», қабилида. Дала гўё ўзиники — отамуликдек кўради. Хўжалик техника беришини кутиб ўтирмайди. Қишда дала гўзапоядан бўшагач, молхонадаги ўғитни эшакаравадами, замбилдами, далага ташийди, Юқоридан буйруқ, кўрсатма кутиб ўтирмайди. Қирқ йилки, далада умри утганидан ҳар қарич ернинг қи-тиғини яхши билади. Бригадининг бар-

Суратчи: О. ИСКАНДАРОВ

ча паст-баланди ўз боғидек ёд бўлиб кетган.

Катта оиланинг ташвишлари ҳам катта. Бирни ейман, дейди, бири — кияман. Ҳар бозорда Ҳазораспами, Деҳқонбозоргами бориб у-бу олмаса, кейин харашани кўринг. Пул дегани эса тутқич бермас матоҳ.

...Утган йили — гўза шоналаётган пайти суратчи билан амакимнинг даласига бордик. Оёқяланг, отиз кечиб, гўза сўғораётган экан. Муддаомизни эшитиб, бош чайқади. «Шу уст-бошда суратга тушайми?». Бир амаллаб кўндирдик. Тўйда, кўча-кўйда киядиган костюмининг елкасига илди, дўппини бошига кўндирди. Шу тариқа ушбу «тарихий» сурат дунёга келди.

Бу сурат ҳаёти пахта даласига боғланган ўн беш миллионлик заҳматкаш ўзбекнинг бир фидокор ўғлини сийратини тўла акс эттира олмайди. Унда сиз дорд-азобларни, бел зирқиратар, оёқ уздирар қора меҳнат нишонларини кўрмайсиз. Сезмайсиз. Пахтага термулиб ҳаёл суратган бангифеъл деҳқон кўз унгиғизга келади.

Маз-за, дейсиз, агар умрингизда пахта даласига оёқ босмаган бўлсангиз. «Э, пахтасининг бети қурсин», дейсиз бармоқларингиз тилиниб, белингиз букилиб, «оқ олтин» учун курашган бўлсангиз...

Адолатсизлиқни қаранг, белини ушлаб, пайкалда турган бирор деҳқонга ҳайкал қўймаймиз-а! Учувчисига қўйди, босқинчисига қўйди, қўл чўзган, ҳукм этгани, зуғум ўтказгани қолмади... ҳайкал тиклайвердик. Лекин аслида сиз-бизни боқиб келаятган минглаб, миллионлаб пахтакорга — темиртан деҳқонга — менинг бечора амакимларга ҳайкал қўйламадик...

У эллик тўртга кирди. Худо яна шунча умр берса, ҳеч шубҳасиз қолган умрини ҳам ана шундай «жаннатма қон» пахтазорда ўтказмоқчи.

Рўзимбой ҲАСАН
Хоразм

Эълонлар

МЕҲРИМНИ БЕРАМАН

ЕШИМ 24 ДА. Уй-жой билан таъминланганман. Икки қизим бор. Тошкент шаҳридаги мактаблардан бирида муаллима бўлиб ишлайман. Турмуш ўртоғим билан бизни ароқ, ахлоқсизлик, наشاءандлик ажратди. Уйлайман: қани энди ичмайдиган, чекмайдиган, болаларимга меҳрибон ота бўла оладиган, тинч-тотув, пок яшашини ўзининг олий мақсади деб биландиган йигит бўсаю, мен унга севишли ёр бўлсам. Унинг хизматини қилар, бошимга

кўтариб юрар эдим. Уша меҳрибон инсон қани! Мен унга меҳримни бермоқчиман. «ОИЛА-32» га деб ЕЗИНГ.

26 ЕШДА

Турмушга чиқмаганман. Ниятим — бир оиланинг фариштали келини бўлиш. Сурхондарёда яшайман. Жумҳуриятимизнинг исталган вилоятдан ўзимга ҳамфикр, ақлли, вафодор ёр тополсам, келгуси ҳаётимдан мингданнинг рози эдим. «ОИЛА-33» га ДЕБ ЕЗИНГ.

33 ЕШДА

Икки қизим бор. Умр йўлдошим вафот этган. Олий маълумотлиман. Ота-онам билан яшайман. Фарзандларимга ота меҳрини бера-

диган, қўлида ҳунари бор, саноқатли инсон билан танишиш умидидаман. Самарқандликман. «ОИЛА-34» ГА ДЕБ ЕЗИНГ.

32 ЕШДА

Беш ёшли қизим бор. Оилам билан ажрашганман. Маълумотим олий, ишлайман. Самарқанд вилоятида яшайман. Агар ўзимга ҳар томонлама мос, мен тушунадиган йигит бўлса, бир умр унинг хизматини қилиб ўтар эдим. Аёл кишининг қўлидан келадиган барча ишни қилишга қўрбим етади. «ОИЛА-35» ГА ДЕБ ЕЗИНГ.

МАЙДА ТУГИЛГАНЛАР

Опам Гўлнора, почтам Са-

лим ва жиянларим узоқда яшаганликлари учун уларни сеvimли рўзномамиз орқали табрик этмоқчиман. Сизларга оилавий бахт, соғлиқ, тинчлик-хотиржамлик тилайман! ФЕРУЗА ЖУМАЕВА. ТЕРМИЗ ШАҲРИ.

Онажонимиз Марҳабо Пардаеванинг умрлари узоқ бўлсин. Фарзандларининг бахт-иқболини кўрсинлар! ШОДИМУРОД РЎЗИЕВ. УРГУТ ТУМАНИ, БЕШКОН ҚИШЛОҒИ.

Тоғамиз Илҳомжон Аъза-

мовга мустаҳкам соғлиқ, оилада тинчлик, бахт-саодат тилаймиз. Ака-ука Набиевлар. ТОШКЕНТ ШАҲРИ.

Райхона! Умринг бўлсин. Бахтимизга доим соғ-саломат яшагин.

Гули ЖУМАЕВА, ТошДД талабаси.

Ўзбекистон Республикаси Журналистлар уюшмасининг Тошкент ташкилоти бошқаруви ва унинг ҳузуридаги «Таржимон» бирлашмаси Ленинград кўчасидаги 32-уйнинг 7 қаватида, 742-хонага кўчиб ўтди.

АЗОНГИЗ «УЧСА»...

Юз (қовоқ), қўл баъзан билак терилари ўз-ўзидан уча бошлайди. Бундай кезларда яхши ният қилмоқ ва улуғ табибларимиз ўғитига амал қилиб, ўша азога тузни қиздириб босмоқ фойдали.

УВИШСА...

Бирор азонгиз увишса, демак, совуқ-лигингиз ортан ёки ўзингизга ёқмай-диган овқат тановул қилгансиз. Бундай кезде қусган фойдали.

ОМАДАН...

ЭҲТИЕТ

БЎЛИНГ!

Кутилганда (ёки кутилмаганда) ишингиз — омадингиз юришдию, яхшигина муваффақиятга эришдингиз. Дейлик, мансаб зинапоясидан кўтарилдингиз, маошингиз ошди, савдо-тижоратда дурустгина фойдага эга бўлдингиз, институтга кирдингиз ва ҳ. Бундан жуда ҳам қувониб-ҳовлиқиб кетманг. Қанча тез, кўп қувонсангиз, босар-тусарингизни билмай қолсангиз, шунчалик тез ва хўп аламини тортасиз, кўнглингиз бирданига бўм-бўш бўлиб қолади. Аввало, шундай муваффақиятни сизга раво кўрган Яратганга шукр қилинг. Лозим топсангиз, ҳеч бўлмаса, икки ракаат нафил (қарз) намоз ўқиб юборинг. Кўнглингиз тезгина осойиш топади. Қолаверса, атрофга боқинг. Бу борада сиздан ҳам каттароқ муваффақиятларга эришганлар камми?

Бу йўл Сизни янги-янги изланишларга чорлайди. Хатолардан, нопоқликлардан асрайди. Дилингиздаги ғайратни ўчирмайди.

НЕГА УЯТЛИ!

Баъзан библиб-билмай «Уф!» тортиб юборамиз. Айниқса, ёшлигимизда, болалигимизда бунга эътибор ҳам бериб ўтирмаймиз. Моюларимиз, боболаримиз эса: «Бундай қилма, болам, уят бўлади» дейишади. Нега? Нимаси уятли? Биласизми, қачон «уф!» тортилди? Қачонки киши чарчаса, тоқати тугаса ва ҳ. ҳолларда. Уф — жонимга тегди, дегандек бир гап. Енингизда ота-онангиз ёки бегона бўлса, бу одатингиздан кўнгли ранжиши мумкин. Ишингизни, борлигингизни миннат қилгандек бўласиз. Шу боис ҳеч қачон «Уф!» тортманг. Мабодо, билмасдан бу хатога йўл қўйсангиз, енингиздагилар эшитадиган овозда «Оллоҳга шукр!» дейишни унутманг. Зеро, ҳорғинлик ҳам Яратганимиз тирик бандаларига берган неъматлардандир.

ДИҚҚАТ!

«Оила ва жамият» тахририятга уй-рўзгор ишлари, оила, сихат-саломатлик масалаларига бағишланган ушбу «Маслаҳат» саҳифасини олиб бориш учун ўриндошлик ёки шартнома асосида ишловчи мутахассис керак. Иш ҳақи — меҳнатбай. Тел: 39-43-95.

Маслаҳат

НОН СИНДИРИШНИ БИЛАСИЗМИ!

Бир қараганда савол жуда жўн ва ортиқчадек туюлади. Лекин бу ишнинг ҳам ўзига хос одоби ва аънанеси бор. Боболаримиз дастурхондаги нонни қўлларига олар эканлар: «Бисмиллоҳир Роҳман-нир Роҳим!» деган муқаддас калимани тилга олишган ва сўнг уни икки қўлларидан

авайлаб синдиришган. Нон бўлагидан тотинганларидан ҳам шу сўзларни такрорлашган. Баъзан кўрамизки, биродарларимиз нонни бир қўлининг учига синдирадилар. Бу муқаддас таомга, ён-атрофдагиларга ҳурматсизлик ҳисобланади. Ҳурматли бўлинг, иззат топасиз.

Суратчи: Муҳаммад АМИН

ҚАЙЛИГИНГИЗГА ЁҚИШНИ ИСТАЙСИЗМИ?

Дейлик, бир қиз Сизга ёқиб қолди. Унга ҳам ёқишни, танишишни истайсиз, ўзингизча минг хил режалар тузасиз. Унга уйланмоқ орзусига тушасиз. Лекин аввал У билан танишмоқ керак. Қандай қилиб? Бунинг минг бир хил йўли бор. Аммо асосийси битта — ширин муомала. Аёл кишига ҳеч қачон жангарилик, айниқса, қўполлик қилманг. Мулоим бўлинг. Ўзингизни ерга ҳам урманг, баландга ҳам савчиб кетманг. Шилқимлик, зинокорона ишлар, қилиқлар мўмин кишига асло тўғри келмайди. Имконини топиб, Унга яхшилик қилинг. Дўстона муносабатда бўлинг. Раъйига қараб. Танишгач, ҳар қанча қонингиз қизимасин, соя-салқин боғларда ҳали номаҳрам бўлган ожизанинг пинжиги кириб ўтиришдан тийилинг. Гуноҳга ботманг. Унутманг: кўпгина ҳолларда мана шундай энгил-елпи танишишу «нон чайнаб беришлар» боис қурилган оилалар тез бўзилади. Жуфти ҳалол билан қуриладиган турмушни ҳаромдан бошламанг.

АРАЗЛАГАНДА...

Даярли барча ёш кўёвларнинг бошига тушадиган савдо — келининг қайнона ёки қайнотаси билан келишолмай қолганида икки ўт орасида қоврилиши. Дейлик, келин кўёвга: «Қачонгача ота-онангизнинг хизматини қиламан!», «Қачонгача киришни юваман!» қабилида гап қилади. Бундай ҳолатда Сиз нима қилишни биласизми, эй Эр йигит! «Учир овозингиз!» — демоқчимсиз! Бу Қайнона-келин ўртасида учқунлай бошлаган жанжалини яна-да алангалатиши аниқ. Онангизга, отангизга ҳам «танбеҳ» беролмайсиз. Берсангиз, ундан баттар иш қилган бўласиз. Бундай қалтис дамларда жуда оғир бўлинг. Насиҳатни келиндан бошланг. У ота-онангиздан шикоят қилиб, зорланиб-овуланиб турганда эмас, иккалангиз ёлғиз қолганда, «ди-моқларингиз чоқ» пайтда — тунда гап бошланг. Аввал, унинг ақли-фаросатли, одобли аёл эканини таъкидланг. Ота-онангизнинг, бошқа обрўли қариндош-уруғларини эслатинг. Унга ҳозир қийин эканлигини, аммо ишчанлигини кутганингиздан ҳам зўрроқ намоён қилаётганлигини тан олинг. Раҳмат айтинг. Сўнг ота-онангизнинг [қайнона-қайнотасининг!] орзу-ниятларидан, кексалигидан гап очинг. Ўзимиз ҳам бир кун ишлардек қариймиз, болаларимиз бизга ҳам иддао қилса яхши бўлмас, дег. Ҳурмат қилсан — ҳурмат оламиз деган гапларни эслатинг. Оллоҳ инсоф берган бўлса, аёлингиз ҳаёлини йиғди. Айни пайтда, рўзгор ишларида Унга ёрдам беришни унутманг. Оиланинг тинчлиги, тотувлиги учун Сиз ҳам масъулсиз. Энг асосийси, бундай вазиятда бировдан айб ахтаришга ва, айниқса, жазолашга асло шошилманг. Ақл билан иш тутинг.

Ушбу саҳифани Қ. БЕРДИЕВ тайёрлади.

Дераза

ОСИБ УЛДИРИЛГАН

Фашистлар Олмониясининг энг йирик раҳбарларидан кўплари Иккинчи жаҳон урушидаги қилмишлари учун Нюрнберг судининг ҳукми билан олий жазога маҳкум этилганлигини биламиз. Лекин бу ҳукмлар қандай ижро этилганлиги шу лайтгача сир эди. Маълум бўлдики, улар баскетбол ўйналадиган залга олиб кирилган ва бошига қоп ёпилгач, осиб ўлдирилган. Улимини амриколик жаллод, аскар Боб ижро этган бўлса, Шўро врачлари махсус дафтарга қайд этиб борган.

КИМГА КАЛИШ КЕРАК!

Ўз сафига бир гуруҳ коммунист-ёзувчиларни бирлаштирган махфий ташкилот яқинда 1000 жуфт калиш сотиб олди. Бу ўзига хос пойфазал коммунист-ёзувчиларни қоралаш билан шугулланаётган айрим журналистларга муқофот тарзида берилади. Нега айнан калиш? Собиқ империянинг собиқ бош идеологи Михаил Суслов қишу ёз калиш кийиб юрган экан.

«СУПЕР ТАН»

Қондош ва жондош Туркияга зиёратга борган ватандошларимиз юртимизга ажойиб совғалар билан қайтмоқдалар. Китоблар, гўзал либослару радио техника... Яқинда бир тижоратчи жаноб «Супер тан» (Энг гўзал бадан) номли газит олиб қайтди. Айтишларича, туркий-забон бу газитда чоп этилган ала-ғоч хонимларнинг ранго-ранг суратларини бир бир томоша қилган йигитларимизнинг ўрисия шахватпарастлари газити «Спид инфо»га қарагиси ҳам келмай қолаётган эмиш.

БОРИС ЕЛЦИННИНГ ҚҲРИҚЧИЛАРИ

Ўрисия президентининг шахсий қўриқчилари махсус тўпонча билан қуролланган. Бундан ташқари, уларга ўзига хос автомат ҳам берилган. Қалашников маркали бу қуролни соқчилар дипломатга солиб юрадилар. Зарурат туғилганда махсус тугмачаси босилса, дипломат қопқоқлари икки томонга отилиб кетади.

ОРОЛДАГИ ЯНА БИР КУЛФАТ

Йигирма йиллик рад этишлардан сунг ниҳоят собиқ Шўро мамлакатидеда бактериологик қурол ишлаб чиқарилаётгани тан олинди. Бу дахшатли қурол Орол денгизининг ўртасидаги оролчада (номи Возрождение — Тикланиш) синаб қўрилган. Бактериялар, асосан, ит, қўй ва эшакларга юктириб қўрилар экан.

«АЙ-ДАНИЛ» СОТИЛАДИ

Кримдаги «Ай-Данил» санаторияси ёпилиш арафасида. Уни бутун хизматкорлария жихозлари билан сотиб оладиган ўзбек бойи бўлса, тезроқ таъшишини чексин. Илгари бу ерда партия-совет раҳбарларининг «гуллари» дам олишган.

ОББО!..

Ўрусиядаги 2-тиббиёт — санитария қисмида ўзига хос наychа қашф қилинди. Ҳозиргача бу ноёб «топилманнинг» хизматидан 70-дан зиёд шоввоз баҳраманд бўлмоқда. Гап шундаки, йўғонлиги 11—12 мм, узунлиги 8—14 см. бўлган бу найчалардан фойдаланган эркаклар қариб-қартайиб қолганида ҳам, ҳатто то ўлгунича «эрлик қувватини» сақлаб қолар экан. 76-ёшли ана шундай «куёвлардан бири 19 ёшли жазмани билан «мазза қилиб яшөөгани» ҳақида ёзади «М—Э» газетаси.

Баҳор бошланди. Кексаларнинг ибораси билан айтганда, йўғон чўзилиб, ингичка узиллаган пайт келди. Шу туфайлимикан, Ҳафиза опа ҳам ўрнидан туриб кета қолмапти. Бир ойдан ошди унинг бетоб бўлганига. Аввалига аҳволи анча ағирлашди, бир неча кун ҳатто тайинли овқат ҳам емади, товуқ шўрваннинг сувидан бир-икки қошиқ иса ичади, бўлмаса йўқ.

Хайриятки, кейинги кунларда анча ўзига келиб қолди: у-бу нарса еб турибди. Онасининг ётишига қараб Комил эзилди, жуда раҳми келади. Касалхонага бормаганига ажабланади. Бўлмаса дўхтирлар роса қисташди. Қаёқда, Ҳафиза опа кўнмади.

— Дадаси эртадан-кечгача ишда бўлса, болалар уйда ёлғиз қоладими? Ётган жойимда бўлсам кўз-қулоқ бўлиб турмасам кўнглим тинчимайди. Худо шифо берса, шу ердаям тузалиб кетаман, — деди. — Дори-дармон олиб турибман-ку.

Комилнинг дадаси ҳам кўп қистади: — Ужарлик қилма, ойиси, касалхонага боргин. Тезроқ тузаласан, ахир. Йўқ, Ҳафиза опа сўзиде туриб олди. Онасининг бу гапидан Комил ҳайрон: «Ўзлари не аҳволда, яна бизни ўйлайдилар-а».

Ҳафиза опанинг шифохонага бормаганига аслида бошқа сабаб бор эди. У олдин ҳам бир-икки марта касалхонада ётганди. «У ердаги ваҳималарни кўриб, соғ одам ҳам касал бўлиб қолади. Бети қурсин-а касалхонанинг», деб қайтганди. Врачлар, эри, ўғиллари шифохонага боринг, деб қисташганда унинг кўз ўнгига ўша ваҳималар — ҳали кимдир оғирлашиб қолиб, дўхтирларнинг чоп-чоп қилгани, ҳали кимдир вафот этгани — ҳуллас, бир-бирдан ваҳимали, кўнглига оғир ботувчи гаплару воқеалар келади. Шуларни ўйлаб, у ёққа қадам босгиси келмас, аммо бу гапларни на эрига ва на болаларига айтарди.

— Болаларим, — деди вақтин оҳангда, — мени кўп қистаманлар. Тузалсам уйда ҳам тузалавераман, ўлсам ҳам шу ерда ўламан, лекин бормайман касалхонага.

Уч ака-ука бир-бирига қаради. Бу гапдан сўнг кимнинг нимага тили боради, дейсиз. Комилнинг катта акаси — бу йил ўрта мактабни битиради — юрак ютиб, онасига деди: — Унақа деманг, ойижон... Касалхонага борсангиз, дўхтирлар ёнингизда бўлади, тезроқ тузалиб кетасизми, деймиз-да. Ўзингиз ҳам қийналиб кетдингиз бу ерда.

Ҳафиза опа оғир тин олди. Ўғилларига бир-бир тикилди. Кўнглидан кечган фикрни айтиб юборганини ўзи ҳам сезмай қолди:

— Нима, бу ерда ётишим сенларга малол келяптими? Бизларни ҳам қийнаб юбордингиз, демоқчимсан?... Учала ўғил бараварига сергак тортди, уларнинг кўзлари катта-катта очилиб, оналарига боқишди.

— Нималар деяпсиз, ойижон?! Бундай хаёлга бориш уят-ку, ахир. Наҳотки, касал бўлганингизда қараш бизга малол келса?

Ноўрин гапириб қўйганини Ҳафиза опа сездди. «Ўғилларимни хафа қилдим», деб ўйлади.

— Мени кекиринглар, болаларим. Билмай айтиб юбордим, оғзимдан чиқиб кетди.

Ҳамма жим қолди. Биров бир нарса дейишга ожизлик қилди.

Ҳафиза опа деразадан ташқарига қаради. Дарахларнинг куртаги ёзила бошлаган, эртаниларнинг барги тангадек бўлиб қолган эди. «Баҳор ҳам кеп қопти... Ялпиз чиққандир», Беморнинг кўнгли нималарни тусамайди, шу маҳал Ҳафиза опанинг кўк чучварага кўнгли кетди. «Қани эди, бир липокчагинада кўк чучвара бўлса, қатиқ солиб есам, сал кўнглим очиларми-ди». Кўнгли истганини кимга айтади? Ўғилларига айтса — улар оддий овқатларни нардан-бери амаллайди-ю кўк чучварани қандоқ қилишсин? «Оилага қиз бола ҳам керак экан-да. Ҳозир битта қизим бўлганда, албатта чучвара пишириб берарди».

Ўғирлиб, ўғилларига термудди.

Улар оналарига қараб миқ этмай ўтиришарди. Комил онасига яқинроқ ўтиргани учунми ёки кенжаси бўлгани боисми, Ҳафиза опа мадорсиз қўллари билан унинг юзларини, сочларини силади. Бунга сари унинг кўнглида кўк чучварага бўлган иштиёқ ортар, гўё ҳозир тўрт донагина чучвара еса, тузалиб кетадигандек туюлаверарди.

— Баҳорам кеп қопти-я, болаларим, — деди ниҳоят. — Ялпиз ҳам чиқиб қолгандир?..

Комил онасининг гапидан унинг дилидан ўтган ўйни сездди: «Ялпизга кўнгли кетди ойимнинг».

— Ялпиз сомса егингиз келяптими, ойи? — деди. Ҳафиза опа кулди:

— Сомсани қандай ейман, болам... Бўлса уч-тўрт дона кўк чучвара еримдим... Лекин уни ким қилади. Қизим бўлса эканки... Майли, тузалсам ўзим пишириб бераман, болам.

Комилнинг акаси гапни илиб кетди: — Марҳабо кеннойимга айтайми, ойи?

Марҳабо — Ҳафиза опанинг овсини. — Кеннойинг ҳам жўжабирдек жон. Болаларига қарасинми, эрига қарасинми, ишга борсинми... Улардан ортиб чучвара пиширишга вақти борми, болам?

Шу билан суҳбат узилди. Ҳар ким ўз ишига кетди.

Комил ҳеч кимга билдирмай, онаси бозорга олиб борадиган сумкани кў-

МАМАТҚУЛ ҲАЗРАТҚУЛОВ

ЧУЧВАРА

тариб, йўлга тушди...

Кечки овқатни еб бўлгач, биров телевизор томоша қилишди.

— Энди ётинлар, болалар, эрталаб мактабдан келга қоласизлар бўлмаса, — деди дадаси.

Акалари, дадаси ётгандан сўнг, Комил оёқ учига юриб, ошхонага ўтди. Онасини, дадасини билиб қолишдан қўрқарди у. Билса — қўймайди, барибир чучвара қилолмайсан, ундан кўра ётиб, дамингни ол, дейиши аниқ. Шу сабаб, ҳеч кимга билдирмай ялпизни тозалади, ювди, чопки билан майдалади. Энди хамир қориш керак. Онаси хамир қорганда Комил кузатиб ўтирар, қанча уну қанча сув солишни билиб олган эди. Бир-икки марта онасига қўшилиб, нон ҳам ясаган эди. Шуларни ўйлаганда, хамир қила олишига кўзи етди.

Эрталаб барвақт туриб, хамир қоришни кўнглига тугди. Мақсади — онаси ўйғонгунча чучварани тайёрлаш. Йиқилиб, ўхлаб қолмасам бўлганим.

Мўлжал қилган вақтида биров туртиб ўйғотгандек, сапчиб турди. Атроф жим-жит, ҳамма ширин уйқуда эди...

Комил апил-тапил кийинди, юз-кўлини ювди-да, секин ошхонага ўтди. Онаси хамир қиладиган тоғорани олиб, икки коса ун солди. Шунга яраша суву тузини қўшиб, хамир қоришга тушди.

Ҳаш-паш дегунча, хамир тайёр бўлди. «Энди бир амаллаб тугиб олсам бўлди. Бу ёғи ҳал деган гап»

Чучвара тугишга киришди. Аввалига қўли унча қовушмади. Беш-олтита чучвара сира онаси тугадиган чучварага ухшамасди. Бир оз кайфияти бузилди. Бир кўнгли онасидан сўрамоқчи ҳам хаёл қилди. Бироқ бу фикрдан дарҳол қайтди. «Нима бўлсам ўзим қиламан, ҳайти бўлмаса ёмонроқ чиқар...» Энди астойдил киришди. Аста-секин қўли келишича, чучваралар бинойидек бўла бошлади. У икки лаган чучварани тугиб бўлганда, тонг ёришди. Унганча қозондаги сув ҳам қайнади.

Комил ўйлиниб қолди: «Ҳозир чучварани солсам, бирпасда пишади.

Суратчи: А. ТУРАЕВ

Ойим ўйғонгунларича совиб қолади-ку. Еки бир оз кутаймикан?... Шу маҳал эшик очилиб, дадаси кирди.

— Ҳа, Комил, сахар-мардонда ошхонада нима қилиб юрибсан? — унинг кўзи лагандаги чучварага тушди. — Ие, чучвара пиширяпсанми?..

Комил довдираб қолди. Дарҳол нима дейишини билмай, қаловланди: — Ойимлар кеча... Кўк чучвара... — Ҳа, — деди дадаси унинг фикрини тушуниб, — ойингга кўк чучвара пиширяпсанми? Баракалло, ўғлим. Дадаси шундай деб, хобгоҳ томон йўналди.

— Ойиси, ҳов ойиси, қара, Комил-жонинг сенга кўк чучвара пиширяпти. Дадасининг гапини эшитиб, Комил уялиб кетди, назарида юзлари қизаргандек туюлди. У ёқда ойисининг энтиқиб гапиргани эшитилди:

— Чучвара дейсизми?.. — Ҳа, кўк чучвара. Тура қол.

Икки-уч кундан бери Ҳафиза опа ўрнидан туриб, мадори йўқлигидан тез чарчаб қолар, яна бориб жойига

ётар эди.

Бу гапни эшитиб, ғойибдан бир куч пайдо бўлдим, Ҳафиза опа дадил ўрнидан турди. Ювиниб бўлгач, ошхонага — Комилнинг олдига келди.

Бу пайт Комил чучварани чавли билан олиб, лаганга солаётган эди.

— Вой, Комилжонимдан айланай, вой умрингдан барака топ, болагинам...

Комил чучвара тўла лаганини столнинг устига қўйди. Буғи чиқиб турган чучваранинг ҳиди Ҳафиза опанинг димоғига хуш ёқди.

— Болаларни ўйғотинг, дадаси, совимай еб олишин, — деди Ҳафиза опа.

Ҳаммалари ўтириб, кўк чучвара ейишди.

Ҳафиза опа кўк чучварани еб, бир роҳат қилган бўлса, ўғлининг меҳрибонлигидан, қўлидан иш келиб қолганидан ўн хисса кўнгли кўтарилди. Шунданми, ўзини қўшдек ёнгли ҳис эди...

АЗИЗ МУХЛИС!

Биламиз, турмуш ташвишлари сизни эзиб ташлади, югур-югурлардан, етишмовчиликлардан асабларингиз қақшаган. Бошингизни қашнига қўлингиз тегмайди. Шундай бўлса-да, олангизнинг тинч-омонлиги, фарзандларингиз камоли, ўзингиз, яқинларингиз оладиган зиё ҳақи, ўрини-гиздан туринг. Озгина вақтингизни дарёғ тутмай, эринмай, алоқа бўлимига бориңг. «Оила ва жамият» га обуна бўлинг! Алоқачилар турли баҳоналар топиши, обуна бланкаси (варақаси) йўқ, муддат тугади, деб важ-қарсон қилишлари мумкин. Ишонманг. Биласиз-ку, ҳозир ит эгасини, мушук хўжасини танимайдиган замон. 1 июлдан ёзилиш имкони йўқ бўлса, 1 августдан обуна бўлинг.

Эслатиб ўтамиз: «Оила ва Жамият» га эски нархда (10 сўм 56 тийин) обуна бўлганлар 1 июлдан газитимизни ололмайди. Қолган ярим йилга янгидан ёзилиш керак.

Азиз мухлис!

Озгина фурсатингизни аямай алоқа бўлимига бориб, газитимизга ёзилсангиз, олти ой мобайнида биз Сизнинг ўйингизга бориб туришдан эринмаймиз — ҳар ҳафта газитимизни ўқиб турасиз. «Оила ва жамият» жамоасининг режалари эса катта. Сиз унинг саҳифаларида бошқа бирор газит-журналда топилаётган, «теша тегмаган» мақолаларни, янгиликларни ўқисиз...

Обуна баҳоси олти ойга бор йўғи 39 сўм.

Обуна индекси — 64654.

ҚОРА

Саксон тўқсонинчи йилнинг май ойида шерободлик Ражаб Алланазаровнинг Тўхтамурод исмли ўғлини армияга олиб кетишди. Тўхтамурод ўрис тилида икки гапни қовуштириб айта олмас ҳам, уни Хабар ўлкаси томонларга юбордилар. 6—декабр кунги хизмат вазифини ўтаётган жойда жуда қаттиқ калтакланди. Менинг мужмал гапиримга сабаб шуки, Тўхтамурод калтакланган жойда Тарелников исмли солдат ва Кайзер исмли прапорщик бор эди, холос. Тарелниковнинг кўргазмаларига ишониларидан бўлса, улар Тўхтамуродга хатто қўл ҳам теккизишмаган. Аммо нима бўлганда ҳам Тўхтамурод ўша кунги шафқатсизларча калтакланган ва чала ўлик ҳолида Валентиндаги касалхонага олиб келинган.

Шундан сўнг Тўхтамуроднинг касалхонама-касалхона «саёҳат» и бошланди. Аммо бу гаплардан уйдагилар беҳабар эди. Олти ой давомида ҳарбий дўхтирлар қанчалик ҳаракат қилишмасин, Тўхтамуродни тузукроқ даволашнинг иложи бўлмади.

Ниҳоят, тўқсонинчи йилнинг 29 июнь кунги махсус комиссия Тўхтамуродни ҳарбий хизмат учун яроқсиз деб топди. Чунки унинг ҳар иккала қулоғидан тинмай йиринг келар эди. Бундан ташқари асаблари ишдан чиққан, вази эса олти килога тушиб қолган эди. Алал-оқибат Тўхтамуродни уйга олиб кетиш учун махсус кузатувчи ҳам даркор бўлди.

Шундай қилиб, Тўхтамуродбой тўқсонинчи йилнинг жазирама ёзида Шерободга кириб келди.

— Тўхтамуроднинг бемаҳал қайтганидан, тўғриси, хавотирга тушдим, — дейди ота — Ражаб Алланазаров. — Қочиб келган, деб ўйладим. Ўзи гап очмайди, мен ҳам индамайман. Ана-мана дегунча бир-икки ой ўтиб кетди. Ишга жойлаштирмоқчи бўлган эдим, кўнмади — саоматлигининг мазаси йўқ, деб. Бу орада қулоғидан йиринг аралаш қон кела бошлади. Шерободнинг касалхонасига ётқиздик. Ўн-ўн беш кун ётиб, тузалиб чиқди. Сўнг яна мазаси қочди. Яна касалхона...

Хуллас, ана шундай гаплар билан тўқсонинчи йил ҳам адоқланди. Декабрнинг нечанчи ҳам числоси эди — фуқаро кийимидаги бир одам участка инспекторининг олдига тушиб келди. Мен Хабаровскданман, ўғлингиз бир иш бўйича гувоҳлик бериши керак, шунга келдим, деди. Ражаббой аканинг, бўлмаса ўғлим билганларини сизга ёзиб беради, деган гапига у кўнмади. Агар сиз ҳам борсангиз, ҳар иккаларинингизнинг йўл ҳаражатларини ўзим кўтараман, деб ваъда берди. Етақлашиб Термиз вокзалига боришди. Боргандан сўнг «фуқаро»: «Сизларга олган билетимни йўқо-

тиб қўйдим. Энди ўзларингиз билет олмасаларинг бўлмайди», деди тиржайиб.

Шундай қилиб, ота-бола нотаниш кимсанинг ҳамроҳлигида Хабар ўлкасига етиб боришди. Ҳарбий прокуратурада Ражаб акани бир хонага киритишиб, тушунтириш ҳати ёзира бошлашди. Фуқаро кийимидаги киши терговчи экан — Тўхтамуроднинг қўлини қайириб, орақасига боғлади-да, машинага тикди. Отасининг «Ҳай-ҳай, йўл бўлсин!» деган саволига «қамоққа!» деб жавоб берди. Ражаб аканинг жағига биров бир тарсаки ургандек бўлиб қолаверди. Бир боло қилиб ўша кеча қандайдир меҳмонхонадан жой топди. Эртасига прокуратурада «ў-

исмили солдатни калтаклади, деган айб қўйилган экан. Шундагина Ражаб аканинг кўзи ярқ этиб очилди: «А-а, гап бу ёқда экан-да! Орадан бир йил ўтгандан сўнг Тўхтамуроднинг «номаъқул иши» буларнинг эсига тушибди-да! Эсон-омон госпиталлардан кутулиб олгандан сўнг Тўхтамурод нима гап бўлганлигини, қандай қилиб ногирон бўлиб қолганлигини қаерларгадир ёзади, шундан сўнг бизнинг шўримиз қуриydi, ундан кўра имконият борида қўлимиздан келганча ҳаракат қилиб қолайлик, деб ўйлаган бу улкағарлар!»

Суд бўладиган кун тайинланди. Ўша кунги Ражаб ақаллаган адвокатини излайди — йўқ. «Сиз ёллаган адвокатнинг иши чиқиб қолди. У бошқа ишда қатнашяпти. Ма-на бу хотин ўғлингизнинг адвокат бўлади», дейишди прокуратурадагилар. Суд

Ражаб ака эса кўзидан сели-себор ёшини оқизиб, Шерободга қайтди.

Шундан бери Тўхтамуроддан дарак йўқ. Хат ҳам келмайди. Ражаб ака бир кўраин деб бир-икки уринди — қонун бўйича мумкин эмас экан.

Агар тергов ҳужжатларига ишонадиган бўлса, Тўхтамурод Тарелниковни саксон тўқсонинчи йилнинг декабрида «урган». Тўхтамурод тўқсонинчи йилнинг ёзигача касалхонама-касалхона изгиб юрди. Охири уни ҳарбий хизматга яроқсиз деб топишди. Уйига — Шерободга келиб ҳам олти ой турди — уни ҳеч ким даракламади. Тўқсонинчи йилнинг охирига келиб, яъни орадан роппа-роса бир йил ўтгандан (!) сўнг Тўхтамуродни дараклаб қолишди. Тарелников — дэвогар, гувоҳ — Кайзер.

Аммо суд бундай мантиқсизлик ва ишнинг шубҳали

Бош муҳаррир:
Қулман ОЧИЛ

ТАХРИР
ҲАЙЪАТИ:
Жуманазар
БЕКНАЗАР
Дадаҳон
ЕҚУБОВ
Муҳаббат
ИБОДОВА
Абдуҳошим
ИРИСБОЙ
(бош муҳаррир
ўринбосари)
Тўлқин ҲАЙИТ
(масъул котиб)

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Қувондиқ
БЕРДИЕРОВ
Мейли
ЙУЛДОШЕВ
Рўзимат
САФОЕВ
Абсалом
УСАНОВ
Баҳодир
ЭШОНХОНОВ
Урол
ЎЗБЕК

Тахририят
келган хатларга
ёзма жавоб
қайтармайди.
Шунингдек,
фуқаролар
билан
ташкilotлар
ўртасида
воситачилик
ҳам қилмайди.

Газетамиз
ҳомийлари —
Ғаллаорол
туманидаги
«Ғаллаорол»,
Муборак
туманидаги
Хитой давлат
хўжалиги,
Намангандаги
«Тўқимачи»
маданият
саройи.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029,
Тошкент — 29
Намойишлар
хизмати,
1-бино.
Телефон:
39—43—95
Обуна
индекси 64654
Бўйртма 42

Ўзбекистон
Республикаси
«ШАРҚ»
нашриёт —
матбаачилик
концерни
Тошкент шаҳри

АТИРГУЛ

ДИЙДОР

Суратчи: Х. МАМАТҚУЛОВ

лимнинг гуноҳи нима, ўзи бир касалманд бўлса, бир кўраин» деганда, бу ердагилар Ражаб аканинг юзига қайрилиб ҳам қарашмади. Шундан кейин Ражаб ака калласи қувиллаб Шерободга қайтди. Шерободда кун ўтармиди — қолган-қутган пулини йиғиштириб, яна Хабар ўлкасига жўнади. Бориб, турмадагиларга ёлворди. Улар бир сўзли одамлар экан — Тўхтамуродни отасига кўрсатишмади. Бу ўртада кўз очиб юмгунча январ — феврал ҳам ўтиб кетди. Ражаб ака оворан сарсон бўлиб бир адвокат топди. Маълум бўлишича, ўғлига Тарелников

бўлди. Аммо судга Ражаб акани киритишмади: тартиб шундай экан. Кайзер деганини Ражаб ака шунда кўрди. Калласи қападай, танаси тепадай, ҳайбатидан от хуркадиган бир одам экан.

Епиқ суд тез тугар экан — Тўхтамуродни уч йилга қўчайтирилган режимга «кесиб» юборишди. Ражаб аканинг тусмолича, Тўхтамуроднинг рус тилини билмаслиги ҳам суднинг тезлашувига сабаб бўлган.

Шундай қилиб, Тўхтамуродни чирқиратиб қамоққа олиб кетишди.

томонлари билан ҳисоблашиб ўтирмади: «иринг деганига қўймай, уч йилга кесиб юборди.

Худо хоҳласа, Тўхтамурод Шерободга албатта қайтиб келар. Аммо кўнгилда бир жароҳат қолади. У шоир айтганидек, атиргул шаклида бўлса ҳам ажаб эмас. Агар шундай бўлса, Тўхтамурод бу «гул»ни умр бўйи искаб юради. Бу гул атиргулга қанчалик ўхшамасин, номи бўлак: унинг отини адолатсизлик, дейдилар. Шунинг учун унинг номи луғатларда учрамайди.

Тоғиждин РАЗЗОҚ.

Тўраҳон ая хонамга кириши билан амриқолик машҳур боксчи Майк Тайсоннинг деворда осиглиқ суратини кўриб: Ҳа, боласи тушмагур, пешонанг шўр экан!—дея мени лол қолдирди. Негаки, Тайсонни жумҳуриятимизда кўпчилик яхши танимайди. Унинг тақдиридаги қизиқ ўзгаришлардан беҳабар ҳам. Чемпионнинг онаси эса дунё рингидаги янгликлардан ўз вақтида хабардор бўлиб тураркан.

«БУ УЙДА ЖАҲОН ЧЕМПИОНИ ЯШАЙДИ»

— Аяжон, Тайсоннинг сўнгги кунлардаги тақдирдан воқиф экансиз. Муҳаммад Алидек дунёга донг кетган боксчини таниркансиз, ҳатто у билан учрашибсиз ҳам. Де-мак, Руфат ака баҳона Сиз ҳам анча-мунча таниш-билиш орттирибсиз. Аслида Сизни-да чемпион десак ярашаркан!

— Нимасини айтасан, болам. Руфатхон менинг ҳаётдаги ягона суянчигим, дард-дошим бўлади. У эндигина беш ёшга етганда отасидан маҳрум бўлган эдик. Уша пайтда мен йигирма саккизда эдим.

Руфатхоннинг отаси билан 1945 йилда танишиб турмуш қурганимиз. Раҳматлик эрим 1944 йилда ТошМИ ни тугатиб, олийгоҳ маъмурияти томонидан икки йилга Қашқадарё вилоятининг Якабоғ

— Руфат ака чақалоқлигида сизни кўп «қийнаганимиз»!

— Онасини «қийнамаган» гўдакнинг ўзи бормикин бу дунёда... Руфатхон болалигидан менга ниҳоятда меҳрибон бўлиб ўсди. Ҳаттоки, унга ҳомиладорлигимда ҳам ўзимни учиб юргандек енгил сезардим.

1949 йилнинг биринчи октябрида Алишер, Насиба учовимиз отамникига меҳмонга бордик. У ерда бир кеча тунаб, эртаси куни пешинга яқин йўлга чиқдик. Автобус бекатида яқинлашиб билан ўзимни ноқулай сеза бошладим. Бахтимга бекатда қариндошларимизга дуч келдим. Улар мени тўлғоқ босаётганини сезишди, шекилли, тезда уйига бошлашди. Биринчи қават зинасидан кўтарилмаёқ... кейин шаҳардаги «Тахтапул» туғ-

чақирди. Тўғриси, бу аёлга жуда ҳавасим келди. Ҳатто ўғлимга ҳам «Руфат» деб исм қўйганимни билмай қолдим.

— Ўғлингизнинг келажакида катта боксчи бўлишга бел боғлаганини қачон сезганисиз!

— Ичига пар тикилган каттагина болишим бўлар эди. Уни болаларнинг қўли етмайдиган баланд жойга қўйсанда, Руфатхон қандай бўлмасин олиб акаси иккаласи мушлагани мушлаган эди. Уша пайтларда болагинам чемпион бўлмаса-да, бундайроқ «муштумзўр» бўлишини кўнглимдан ўтказгандим.

— У кишининг болалигида ичиб, чекиб келган пайтлари ҳам бўлганми!

— Чекиганим кўрмаганман. Бироқ, ўн ёшида маст бўлиб келгани ҳали-ҳали ёдимда. Нима ҳам дердим, бола барибир бола-да. Синфдошининг туғилган кунда дастурхонга пиво қўйилган экан. Шунинг қасри, Руфатхон бир ҳафтача бетоб ётди.

— Тўраҳон ая, ўзбек йигитларининг кўпчилигида йиманиш ёки тортиниш деймизми, хуллас, шунга ўхшаган андиша борки, яхши кўрган қизи тўғрисида онасига лом-мим демаяди. Руфат аканинг ҳам шундай фазилатлари борлигини сезганимиз! Аникроғи, келин олиш борасида дастлаб ким оғиз жуфтлаганди!

— Ўғлимга қолса, сира уйланимасам дерди. Унга ўзим кўярда-қўймай келин олганман. Худога шукур, ҳозир невараларим ҳам катта бўлиб қолган. Қудрат, Саидакром, Гулиҳон юланчларим. Келиним Маъмураҳон ҳам оқила аёллар хилидан.

— Руфат аканинг ҳаётини ҳақида ўзбек киночилари бадиий фильм яратишганидан хабаримиз бор. Ундаги она образи сизга маъқулми!

— Йўқ, киночиларнинг ҳатоси шуки, тасвирга туширишдан олдин мен билан учрашиб, қолаверса, руҳсат олиши шарт эди. Киночи-

ларнинг қилган ишини қаранг, гўёки эрим мени ташлаб кетармиш. Бўлмаган гап. Худо хайрини бергурлар, ҳеч бўлмаганда икки оғиз оиламиз ҳақида Руфатхондан сўрашмайдими!

Раҳматли турмушдошим қайтиш қилгандан кейин уйимизнинг шифтидан ёлғир томчилавериш, йўғон болалардан бири синиб кетганди. Уша жойга араванинг узун, ингичка ўқини тиргов қилиб, тўққиз йил кун кўрганимизда, бирор инсон: Сизларга нима ёрдам керак!—деб сўрамаган. Уша пайтларда Руфатхон туну кун тоқчада ухларди. Ўғилгинам чемпион бўлди-ю киночилардан тортиб мухбирларга аτροφимизда гирдиқапалак бўлиб қолди. Тўғриси айтсам, Руфатхоннинг боксчи бўлишига мен ҳам қарши эдим. Тақдир экан, бора-бора ҳаммасига кўникиб кетдим.

— Руфат аканинг рингдаги муштлашувини қандай кузатганисиз!

— Ҳаммаси азоб эди мен учун, болам! Чемпионимнинг рингда олишаётганини кўз олдимга келтирсам, ҳалигача жунжикиб кетаман. Москва дегани ҳам таг-туғи ёлғону таъмагирликка, ноҳақлигу адолатсизликка қоришиб кетган экан. Болагим қанча азоб бермади, дейсан. Руфатхоннинг Лемшиев, Климановлар билан рингда учрашганини алам билан эслашман. Муштлашувда болагинам ютса-да, барча очко ҳамда ғалабалар уларнинг номига ёзилверган. Бас, шундай экан, ўғлимнинг олишувларини тишимни тишимга қўйиб, кўз ёшларим билан кузатишга мажбур эдим.

— Руфат аканинг юзи кўкариб, қоши ёрилиб келган

пайтлари ҳам кўп бўларкан...

— Албатта, лекин у шундай пайтларда иложи бори-ча, менга кўринмасликка ҳаракат қиларди.

— Ўғлингиз чемпион бўлиб қайтган, қўни-қўшниларингиз, таниш-билишларингизнинг Сизга муносабатини қандай ўзгартириш бўлган!

— Ҳафталаб, ойлаб хонадонимиздан меҳмонларнинг қадами узилмаганди у пайтлар. Қўшниларим ҳам ўзларининг ўғли чемпион бўлгандек, роса қувонишганди. Бир гуруҳ талабалар келиб, уйимизнинг тепасига «Бу уйда жаҳон чемпиони яшайди» деган катта лавҳа осиб кетишганди. Уч ойгача унга ҳеч ким қўл тегизмаган. Эҳ, қандай бахтиёр она эдим-а, у пайтлар...

— Ҳукуматимизчи! Ердан бергандир!

— Руфатхон кўксига чемпионлик нишонини осиб қайтиб келаётганида кўпчилик бўлиб кутиб олиш учун тайёрагоҳга чиққанди. Орамида спорт қўмита ходимлари, мухбирлар, ойна жаҳон журналистлари ҳам бор эди. Тайёра зинасидан пастга тушиши билан ўғлим «қўлма-қўл» бўлиб кетди. Йигилганлар у билан қучоқлашиб, ўпишиб кўришмоқда. Менга навбат келганда не кўз билан кўрайки, болагинамнинг қўллари гипсланган эди. Тўйиб-тўйиб йиғлагандим ўшанда.

Монреал олимпиадасида иккинчи ўринни олиб келган, шахсан Шароф Рашидов Руфатхонни учрашувга таклиф қилиб, уйимизга ўз машинасини юборганди. Аммо болагинам боролмади. Икки қўли ҳам синган, бўйнига осиб қўйилган эди. Узр сўраган.

Мана Руфатхон ҳозиргача ўша пайтдаги қақшатқич зарбаларнинг азобини тортмоқда. Салқин тушиши билан синган суяклари яна оғрий бошлайди. Болагинам дунёнинг хизматини қилди-ю, роҳатиға келганда уни кўпчилик унутиб юборди. Яхшиямки, унинг бахтига қизим Насибаҳон бор.

Ердан сўраб дўхтирма-дўхтир югурган ҳам шу. Бир вақтлар жаҳонга донг кетган боксчи Муҳаммад Али Тошкентга келган пайтида Руфатхонга қараб: «Мени шахсий заводингга олиб бор, машиналарингизни кўрсат» деган экан. Уша маҳалда болагинамнинг қанчалик уялганини, қанчалик хижолатда қолгани эсласам, бағрим ўйилиб кетади. Руфатхон ўн беш йилдан буён уй олиш учун навбатда турганди. Хайрият, яқинда ер ажратиб беришди. Ўғлим шу пайтгача оиласи билан бировнинг уйида, ижарада яшаб келмоқда.

— Айини кунларда Руфат ака нима иш билан машғул!

— Даволанмоқда. Давлат томонидан белгиланган нафақа эвазига кун кўрмоқда. Аввал саломатлигини тиклаб олсин, қолгани бир гап бўлар.

туманига ишга юборилганди. Асадохн Якабоғда ишлаб юрган пайтларда катта ўғлим Алишер билан қизим Насибаҳон туғилганди. Тошкентга кўчиб йелганимиздан сўнг Руфатхоннинг дадаси Оққўрғонга ишга жойлашди, депутат бўлди. Беморлардан тушган илтимосларни бажараман деб, баъзида кечалари уйга келмай қоларди. Охир оқибатда ўпкасини совуққа олдириб қўйди. Уч йил бу касаллиқнинг азобини тортди. 1954 йилнинг 17 июлида уч фарзандим билан бева қолдим.

руқхонасига жойлаштирилди. Буни қарангки, ҳозиргина туққан бўлишимга қарамай, баданимда ҳеч қандай оғриқ сезмадим. Енимдагиларга қўшилиб бемалол юраверибман.

— Фарзандингизга ким Руфат деб исм қўйган!

— Буниси ҳам жуда қизиқ. Туғруқхонадан чиққангидан сўнг никоҳ уйига гувоҳнома ёздиришга бордим. Катта ҳовлига киришим билан оқ ёшгина келинчақ «Руфат, юр, кетдик!» дея сал нарироқда уйнаб юрган хушрўйгина, юзлари лўппигина болакайни

Тўраҳон ая билан беш соатлар чамаси суҳбатлашдик. У киши менга жигаргўшасининг тақдирини билан боғлиқ кўп воқеаларни сўзлаб берди. Шунингдек, ўз ўрнида айтганларининг ҳаммасини тўла-тўқис ёзмазлигимни ҳам ўтиниб сўради. Бир неча бор кўз ёш ҳам қилди. Суҳбатимиз сўнггида ёши етмиш-ни қоралаган онахон мухбир билан ўғли—Руфат Рискьев ҳақида гаплашиб азоб эканлигини айтди-да, мен билан маҳзунгина хайрлашди.